

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen eskubideei buruzko agenda berritu baten alde

Manifestua

Europako hauteskundeak eta Europako Parlamentuaren legealdia 2024- 2029

2024ko ekainaren 6tik 9ra bitartean, Europako hamargarren hauteskundeak egingo dira EBko 27 estatu kideetan. 350 milioi pertsonak dugu Europako Parlamentu berri baten alde bozkatzeko eskubidea, eta horrek munduko ariketa demokratikorik handienetako bat bihurtzen du. Europar Batasunaren barruan, 110 milioi pertsonak dugu dibertsitate funtzionala. Hauteskundeak ere legegintzaldi berri baten hasiera dira, 2029ra arte iraungo duena. Une ezin hobea da aurrera begiratzeko eta asmo handiko agenda berri bat formulatzeko, Europa osoan dibertsitate funtzionala duten pertsonok gure eskubideak aldarrikatzeko.

Desgaitasuna duten Pertsonen Eskubideei buruzko Nazio Batuen Konbentzioa (CDPD) berrestean, Europar Batasunak eta estatu kide guztiek anbizio handiko agenda batekin konpromisoa hartu zuten, dibertsitate funtzionala duten pertsonen eskubide-berdintasuna bermatzeko. Hamarkada bat baino gehiago geroago, helburu horretarantz egindako aurrerapena mugatua izan da. Dibertsitate funtzionala duten pertsonak urrun gaude gure eskubideez berdintasunez gozatzetik.

Bizitza Independentearen Mugimenduko kideok ahaleginak areagotzeko eskatzen diogu Europar Batasunari, dibertsitate funtzionala duten pertsonen eskubide-berdintasuna lortzeko helburuarekin. Gure eskubideei buruzko agenda politiko berriua eta serioa eskatzen dugu, pertsonak berak eta gure ordezkaritza-erakundeak izango dituen. Aniztasun funtzionala duten pertsonen zapalkuntzari eta bazterketari amaiera emateko konpromisoa har dezatela eskatzen diegu Europako Parlamentuko egungo diputatuei eta diputatu berriei. Europako Parlamentu berriari eta bere kideei honako helburu hauek bete ditzaten eskatzen diegu:

1. **Bizitza independentea izateko eskubidea bermatzea** bizimodu independenteari buruzko EBren zuzentarau bat onartuz. Zuzentarau horrek estatu kideei eskatuko die erakunde guztiak ixtea eta laguntza pertsonala, parekoen arteko laguntza, etxebizitza eta enplegua lortzeko laguntza, zerbitzu orokor irisgarriak eta beste zerbitzu batzuk ezartzea.
2. **Dibertsitate funtzionala duten pertsonen erabateko parte-hartzea bermatzea** **Europako hauteskundeetan** erabateko parte-hartzea izango dutela bermatzea, Europako Parlamenturako diputatuak zuzeneko sufragio unibertsal bidez hautatzeari buruzko Kontseiluaren eta Europako Parlamentuaren erregelamendu bat onartuz. Erregulazio horrek berretsi egin behar du dibertsitate

funtzionala duten pertsona guztiek hauteskundeetan parte-hartze aktiboa eta pasiboa izateko duten eskubidea.

3. **Tratu-berdintasuna bermatzea** enpleguan eta babes sozialerako, hezkuntzarako, ondasun eta zerbitzuetarako eta etxebizitzarako sarbidean, enpleguan eta okupazioan tratu-berdintasunari buruzko 2000/78/EE Zuzentaraua berrikusiz eta pertsonen arteko tratu-berdintasunaren printzipioa aplikatzeari buruzko Kontseiluaren Zuzentaraua onartuz, haien erlijioa edo sinesmenak, desgaitasuna, adina edo sexu-orientazioa edozein direla ere.
4. **EBko funtsek bizitza independentea babestuko dutela bermatzea, ez bereizketa,** eta Xedapen Komunei buruzko hurrengo Erregelamenduak eta Europako Plus Gizarte Funtzak (EGEF) eta Eskualde Garapeneko Europako Funtzak (EGEF) ezartzen dituzten Erregelamenduek erakundeetan inbertsioak egitea debekatzen dutela bermatzea.
5. **Dibertsitate funtzionala duten pertsonen zirkulazio-askatasun osoa izan dezaten bermatzea,** dibertsitate funtzionalarekin lotutako laguntza mugaz haraindi eskuratzeari buruzko erregelamendu edo zuzentarau bat onartuz, hala nola laguntza pertsonala.
6. **Instituzioak estatu-laguntzen bidez finantzatzea debekatzea.** Horren orde, zerbitzu komunitarioak finantzatzea. Horretarako, de minimis laguntzei buruzko Batzordearen 1407/2013 eta 360/2012 Erregelamenduak eta Batzordearen 2011ko abenduaren 20ko Erabakia aldatzea.
7. **Bortxazko esterilizazioaren eta sexu-indarkeriaren aurkako lege-babesak indartzea,** genero-indarkeria EBko delituen zerrendan gehitzeko ahaleginak babestuz. Emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko zuzentaraua aldatzeko ahaleginak egiteko konpromisoa hartzea.
8. **Tutoretza- eta kokapen-aginduen mugaz gaindiko onarpena debekatzea,** Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren eskumenari, lege aplikagarriari, neurrien aitortzeari eta betearazpenari eta helduen babesarekin lotutako gaietan lankidetzari buruzko erregelamendu-proposamena erretiratuz, eta beste legegintza-proposamen bat proposatzea.
9. **Dibertsitate funtzionala duten pertsonen EBren politiken formulazioan duten parte-hartzea hobetzea,** desgaitasunari/dibertsitate funtzionalari buruzko kontseilu bat sortuz, legeria eta politikak koproduzitzeaz arduratuko dena.
10. **Desgaitasunaren/dibertsitate funtzionalaren politika justizia- eta eskubide-arazo gisa ezartzea,** eta Enplegu eta Gizarte Politikako Zuzendaritza Nagusiaren (DG EMPL) desgaitasun-zorroa Justizia eta Kontsumitzaileen Zuzendaritza Nagusiari (DG JUST) helaraztea.

11. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen eskubideen babesa bermatzea bidaiari gisa hegazkinez bidaiatzen dutenean, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 1170/2006 Erregelamendua sakon berrikusita.

1. helburua

Bizimodu independentea izateko eskubidea bermatzea

Helburu hori lortzeko, bizimodu independenteari buruzko EBko zuzentarau bat behar dugu. Horrelako zuzentarau batek estatu kideei eskatu beharko lieke erakunde guztiak itxi ditzatela eta bizitza independente baterako alde aurreko baldintza guztiak ezar ditzatela, laguntza pertsonala, parekoen arteko laguntza, etxebizitza eta enplegua lortzeko laguntza, zerbitzu orokor eskuragarriak eta beste zerbitzu batzuk barne, NBERen CDPDarekin bat etorritz.

NBEko CDPDk, bereziki 19. artikulua ("Modu independentean bizitzea eta komunitatean sartuta egotea") eta 5. ohar orokorrak babesten dute dibertsitate funtzionala duten pertsonen erakundeetatik libre bizitzeko eta laguntza pertsonala jasotzeko duten eskubidea. Estatu alderdiak behartuta daude erakunde guztiak ixteko prozesua osatzera eta onarpen berriei luzamendu bat ezartzera.

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren (EBFT) 19. artikulua ezartzen duenez, EBko Kontseiluak, "legegintzako prozedura berezi baten arabera jardunez, Europako Parlamentuaren baimena lortu ondoren, neurri egokiak hartu ahal izango ditu sexua, arraza- edo etnia-jatorria, erlijioa edo sinesmenak, desgaitasuna, adina edo sexu-joera direla-eta gertatzen den diskriminazioari aurre egiteko".

5. ohar orokorrak eta desinstituzionalizazioari buruzko jarraibideek, baita larrialdi-goeretan ere, argi uzten dute "instituzionalizazioa praktika diskriminatzailea" dela.

Europar Batasunaren Tratatuaren (EBT) 5. artikulua eskumena ematen dio Batasunari: "estatu kideek proposatutako ekintzaren helburuak behar bezala lortu ezin dituzten heinean bakarrik jardutea...; aitzitik, proposatutako ekintzaren eskala-arrazoiengatik edo ondorioengatik hobeto lortuko dira Batasunaren mailan.

Orain arte, EBko estatu kideen politikek NBEko CDPDren 19. artikulua ezartzeko jarduerak garatzeko eskumena zuten. Ikerketek iradokitzen dutenez, 2007 eta 2020 artean handitu egin zen erakundeetan sartuta zeuden dibertsitate funtzionaleko pertsonen kopurua. Asistentzia pertsonaleko plan nazionalakiko gogobetetze-maila txikia da. Estatu kideak 19. artikuluko helburuak beren kabuz lortzeko gai ez direnez, ondorioztatzen da lidergoa behar dela EB mailan. EBFTn eta EBTn jasotako esparru juridikoa nahikoa ez bada Batasunari beharrezko legedia garatzen uzteko, aldaketak beharko ditugu tratatuetan, eta eskumen argiak esleituko dizkiogu EBri.

Desgaitasunen bat duten milioika pertsonak erakundeetatik askatu eta herritar aktiboak izan nahi dute Europa osoan. Horregatik, laguntza gehiago behar dira komunitatean bizi ahal izateko. Berdin dio maila nazionalak edo europarrak eskaintzen dituen konponbideak. Bada garaia urrats baten gobernantza-maila bat aurrera egiteko. Europako Parlamentuko kideei eskatzen diegu EB erantzukizunak hartzera bideratzeko.

2. helburua

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen erabateko parte-hartzea bermatzea Europako hauteskundeetan

Helburu hori lortzeko modurik onena Europako Parlamenturako diputatuak zuzeneko sufragio unibertsalaren bidez hautatzeari buruzko Kontseiluaren eta Europako Parlamentuaren Erregelamendua onartzea da.

Europako Parlamentuko kideei bi legegileekin (Europako Batzordea eta Kontseilua) lan egiteko eskatzen diegu, EBko herritar guztien boto-eskubidea bermatzeko. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen erakundeok bete-betean parte hartu beharko genuke prozesu horretan. Araudi horrek anbigotasunik gabe ezarri beharko luke botoa emateko adinean dauden EBko herritar guztiek, baita desgaitasunen bat duten pertsona guztiek ere, dibertsitate funtzionala edozein dela ere, Europako hauteskundeetan botoa emateko eta hautatuak izateko eskubidea dutela. Parte-hartze politikoak erabat eskuragarria izan behar du. Egokitzapenak eta erabakiak hartzeko laguntza eman behar dira.

Demokraziaren printzipiorik oinarritzakoa da herritar orok duela eskubidea bera arautzen duten legeak egiten parte hartzeko, dela ordezkariak aukeratuz, dela zuzenean legeen alde bozkatzuz. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalak ezartzen duenez, "herriaren borondatea hauteskunde autentiko, unibertsal eta sufragio berdinez egindakoetan adieraziko da". NBEko CDPDren 29. artikulua ezartzen duenez, estatu alderdiek "konpromisoa hartuko dute bermatzeko pertsona desgaituek bizitza politikoa eta publikoa modu eraginkorrean eta osoki parte hartu ahal izango dutela, gainerakoek baldintza berberetan... botoa emateko eta hautatuak izateko eskubidea eta aukera barne... Europar Batasunaren Tratatuaren (EBT) 10 (3) artikulua arabera, herritar orok izango du Batasunaren bizitza demokratikoan parte hartzeko eskubidea. EBTko 14. artikuluko 3. paragrafoaren arabera, Europako Parlamentuko diputatuak zuzeneko sufragio unibertsalaren bidez hautatzen dira. 2015ean, Europar Batasuneko Justizia Auzitegiak ebatzi zuen EBko herritar guztiek dutela Europako hauteskundeetan botoa emateko eskubide independentea.

Europako hauteskundeen ustezko unibertsaltasuna gorabehera, dibertsitate funtzionala duten pertsonok oztopo garrantzitsuei egin behar diegu aurre, bai legeari bai de facto, boto-eskubidea gauzatzearako, bai kargu publikoetarako aurkezterako. Desgaitasun intelektuala duten pertsonak, erakundeetan bizi direnak eta dibertsitate funtzionala duten emakumeak bereziki kaltetzen dira. Kalkuluen arabera, dibertsitate funtzionala duten 400.000 pertsona baztertu zituzten 2019ko Europako azken hauteskundeetatik, tutoretzapean zeudelako. Gainera, Validity Fundazioaren arabera, adimen-desgaitasuna duten 7 milioi pertsonak ezingo dute Europako hauteskundeetan parte hartu, informazio- eta komunikazio-oztopoak direla eta.

3. helburua

Tratu-berdintasuna bermatzea enpleguan, babes sozialerako sarbidean, hezkuntzan, ondasun eta zerbitzuetan eta etxebizitzan.

Helburu hori lortzeko, Europar Batasunak berrikusi egin behar du 2000/78/EE Zuzentaraua, erlijio- edo sinesmen-arrazoiengatik, desgaitasunagatik, adinagatik eta sexu-orientazioagatik enpleguan eta okupazioan tratu-berdintasunari buruzkoa. Europako Lan Agintaritzari (ALE) eskatu beharko lioke zuzentaraua estatu kideen mailan betearazteko eta dibertsitate funtzionala duten pertsonak eta haien ordezkaritza-erakundeak lanaren zuzendaritzan inplikatzeko.

Gainera, EBk, azkenik, osatu egin behar du diskriminazioaren aurkako zuzentzarau horizontal bat hartzeko prozesua: Kontseiluaren Zuzentaraua, pertsonen arteko tratu-berdintasunaren printzipioa ezartzeari buruzkoa, haien erlijioa edo sinesmenak, desgaitasuna, adina edo sexu-orientazioa edozein direla ere.

Enpleguko berdintasunari buruzko zuzentzarauaren erreformak eta haren ezarpena hobetzeak agendan jarraitu behar dute, dibertsitate funtzionala duten pertsonak baitira oraindik ere lan-merkatutik baztertuenak. 2010 eta 2021 artean, dibertsitate funtzionala duten pertsonen enplegu-tasak egonkor jarraitu zuen neurri handi batean, eta dibertsitate funtzionalik ez zuten enplegu-tasak, berriz, gora egin zuen. Enplegu-sarbiderik eza da, halaber, egoitza-erakunde eta tailer babestuen iraunkortasunaren erantzulea, dibertsitate funtzionala duten pertsonak bereizteko modu bat baita.

Enplegua lortzeaz gain, beharrezkoa da generoagatik eta desgaitasunagatik lan- eta soldata-aldeak aztertzea. Desberdintasun horiek direla eta, dibertsitate funtzionala duten emakumeei neurritz kanpoko eragina eragiten diete pobreziak eta gizarte-bazterketak. Askotan, lan berdinegatik ordainsari desberdina jasotzen dute, edo ordaindu gabeko lanetara baztertzen dituzte. Lan egitean desgaitasunagatik prestazioak galtzeko edo prestazio horiek murrizteko arriskuak larriagotu egiten du finantza-egoera prekarioa.

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen ere diskriminatuak izateko arrisku handia dugu bizitzako beste arlo batzuetan, hala nola gizarte-babesean, hezkuntzan, ondasun eta zerbitzuen horniduran eta etxebizitzan. Desberdintasun horren ondorioak larriak dira; izan ere, pobrezia eta etxebizitza eskuratzeko ezintasuna instituzionalizatzeko arrazoi ohikoak dira. EBn, desgaitasuna duten pertsonen % 28,5 pobrezia-arriskuan daude, eta desgaitasunik ez duten pertsonen % 22,4. Etxerik gabeko biztanleriaren proportzio handi bat ezintasun psikosozialak dituzten pertsonak dira. Azterketa gehiago behar ditugu arazoaren irismena hobeto ebaluatzeko.

EBk arrazaren, jatorri etnikoaren eta generoaren esparruko diskriminazioaren aurkako legeria onartu du, eta hori positiboa da. Hala ere, dibertsitate funtzionala duten pertsonak EBko diskriminaziotik babesik gabe jarraitzen dugu, eta diskriminazioaren aurkako zuzentzarau propio integral bat behar dugu.

Europako Parlamentuko kideei eskatzen diegu berma dezatela tratu-berdintasunaren gaia eta bi zuzentarauak Europako Parlamentuaren, Europako Batzordearen eta EBko Kontseiluaren agendan mantenduko direla.

(Desgaitasunari buruzko 2010-2020 Europako Estrategiaren arabera, 2010ean desgaitasuna zuten pertsonen enplegu-tasa % 50ekoa zen, eta desgaitasunik ez zutenena, berriz, % 70ekoa. Hamarkada bat geroago, 2021ean, desgaitasuna duten pertsonen enplegu-tasa % 50,6koa izan zen, eta desgaitasunik gabeko pertsonen enplegu-tasa, berriz, % 74,8koa. 2019an, 20 eta 64 urte bitarteko emakume desgaituen % 49k baino ez zuen lana, desgaitasunik gabeko emakumeen % 69,3k, desgaitasuna duten gizonen % 53,9k eta desgaitasunik ez duten gizonen % 82k ez bezala.)

4. helburua

EBko funtsak bizitza independentea babesten dutela bermatzea, ez bereizketa

Xedapen Komunen Erregelamendua eta Europako Gizarte Funtza (EGEF +) eta Eskualde Garapeneko Europako Funtza (EGEF) ezartzen dituzten Erregelamenduak erreformatzea, EBko funtsak ezein pertsona-talderentzat (dibertsitate funtzionala duten pertsonak, haurrak, adinekoak...) erakundeak finantzatzeko erabili ezin direla bermatzeko. Aldi berean, EBko funtsak zerbitzu komunitarioen zabalkuntza finantzatzeko erabili beharko lirake, hala nola laguntza pertsonala, ahalik eta gehien. Talde txikientzako etxeak ez dira zerbitzu komunitariotzat hartu behar, ezta desinstituzionalizazio-estrategien zatitza ere.

EBko funtsak aldaketa positibo baterako tresnak izan daitezke, baina horretarako baliabide egokiak behar dituzte. Europako Batzordearekin eta estatu kideekin lan egitea, hurrengo Urte Anitzeko Finantza Esparruak (MFP), FSE+, FEDER, Erasmus+ Programa eta Herritartasuna, Berdintasuna, Eskubideak eta Balioak Programa (CERV) barne, EBren politikak finantzatzeko eta EBn CDPD ezartzeko beharrezko baliabideak izan ditzaten bermatzeko.

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen erakundeok laguntza teknikoko tresnaren bidez eskuratu beharko genituzke EBko funtsak. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen erakundeek modu esanguratsuan parte hartu beharko lukete jarraipen-batzordeetan, erakunde koordinatzaile nazionaletara mugatzen ez den ordezkaritza-aniztasunarekin. Beharrezkoa da prozedura fidagarriak eta azkarrak sartzeko dibertsitate funtzionala duten pertsonak diskriminatzen dituzten proiektuei esleitutako funtsak berreskuratu ahal izateko. EBko funtsak zerbitzu komunitarioak hedatzen laguntzeko tresna sendoa izan daitezke, desgaitasuna duten pertsonen bizimodu independentea ahalbidetuz.

EGEFek Bizitza Independentetarako Zentroak edo Laguntza Pertsonaleko Erabiltzaileen Kooperatibak garatzen lagun dezake, erakundeen eraikuntza eta berrikuntza finantzatu beharrean. FSE+ funtsak laguntza pertsonaleko sistemak sartzeko proiektuak finantzatu ditu, Portugalen eta Grezian, esaterako. Erasmus+ zerbitzuaren laguntzarekin, OPDe ikasketa-bisitak egiten dituzte laguntza pertsonaleko zerbitzuak nola ematen diren jakiteko. EBko funtsak, hala nola Erasmus+ eta Herritartasuna, Berdintasuna, Eskubideak eta Balioak Programa (CERV), dibertsitate funtzionala duten pertsonen lotura estua duten eta EBko politiken formulazioak estatu kideetan oraindik dauden oztopoei helduko diela berma dezaketen gizarte zibileko erakundeen lana babesten dute.

5. helburua

Desgaitasuna duten pertsonen mugitzeko askatasun osoa izango dugula bermatzea

Europar Batasunak aniztasun funtzionalarekin lotutako laguntzak mugaz haraindi eskuratzeari buruzko erregelamendu edo zuzentarau bat onartu behar du, hala nola laguntza pertsonala.

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren 21. artikulua arabera, EBko herritar guztiek dute estatu kideen lurraldean askatasunez zirkulatzeko eta bizitzeko eskubidea. Adibidez, belgikar bat libre da Alemaniara joateko lan egiteko eta bizitzeko. Askatasun hori erabiltzea ez litzateke posible izango gizarte-segurantza eta gizarte-laguntza eskuratu gabe. Oztupo hori ezabatzeko, 1971n erregelamendu bat onartu zen Europar Batasunaren barruan lekualdatzen diren besteren konturako langileei eta haien familiei gizarte-segurantzako erregimenak aplikatzeari buruz. 2010eko maiatzean, Gizarte Segurantzako sistemak koordinatzeari buruzko 883/2004 Erregelamenduak ordezkatu zuen. Horri esker, beste estatu kide batera joaten diren EBko herritarrek pentsioen, osasun-laguntzaren eta langabeziaren sistema publikoetarako sarbidea dute.

Desgaitasun-zerbitzu eta -prestazio espezifikoak ez daude 883/2004 Erregelamenduan sartuta. Dibertsitate funtzionala duten pertsonentzat, ez dago sarbide automatikorik dibertsitate funtzionala duten pertsonentzat, hala nola laguntza pertsonala edo etxebizitzarako laguntza. Zerbitzu horiek jaso ahal izateko, beste estatu kide batera lekualdatzen diren dibertsitate funtzionala duten pertsonen desgaitasunaren ebaluazio berria egin behar zaie, eta hautagarritasun-prozedura berrien mende daude. Prozesu honek urteak behar izan ditzake. Hala, dibertsitate funtzionala duten pertsonen, laguntza-zerbitzuetarako sarbidea behar badute, ezin dute baliatu EBFTren 21. artikulua aitortzen dien eskubidea.

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen beren bizilekua aukeratzeak autodeterminazioa mugatzen du, eta, beraz, bizimodu independentea. Berdintasunari eta diskriminaziorik ezari buruzko 5. artikulua eta mugitzeko askatasunari buruzko NBEko CDPDren 18. artikulua urratzen ditu.

Desgaitasunaren Europako Txartelaren bidez sarbide automatiko hori sartzeko ahaleginek porrot egin zuten, nahiz eta Europako Parlamentuak laguntza eman, estatu kideen erresistentziaren ondorioz. Hala ere, Europako Batzordeak aniztasun funtzionala duten pertsonentzako zerbitzuetara mugaz haraindiko sarbidea sartzeko beste modu batzuk bilatzeko borondatea adierazi zuen, hala nola laguntza pertsonala. Garrantzitsua da erakundeetan dibertsitate funtzionala duten pertsonen ere Desgaitasunaren Europako Txartela jasotzea, oporretan beste herrialde batzuetara joan daitezen eta lehentasunezko baldintzak eta onurak lor ditzaten. Estatu kideek horretarako beharrezko laguntza eman beharko lukete.

Europako Parlamentuko diputatuei eskatzen diegu neurriak har ditzatela eremu horretan dagoen diskriminazioa ezabatzeko.

6. helburua

Erakundeen finantzaketa debekatzea Estatuaren laguntzen bidez. Horren ordez, zerbitzu komunitarioak finantzatzea.

Erakundeen finantzaketari buruzko debekua sartzeari EBk estatu-laguntzei buruz duen araudian. Horretarako, aldatu egin behar dira Batzordearen 1407/2013 eta 360/2012 Erregelamenduak, minimis laguntzei buruzkoak, zaintza instituzionalen hornitzaileak salbuetsita egon daitezzen, hurrenez hurren, Estatuko laguntzan 200.000 euro eta 500.000 euro jasotzeko baimenetik, hiru ekitaldi fiskaletan. Gainera, berrikusi egin behar da Batzordearen 2011ko abenduaren 20ko Erabakia, Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren (EBFT) 106. artikuluko 2. paragrafoa Estatuaren laguntzei zerbitzu publikoengatik konpentsazio gisa aplikatzeari buruzkoa, erakundeen hornitzaileek urtean 15 milioi euroko konpentsazioa jaso ezin dutela bermatzeko.

Estatuaren laguntzak garrantzitsuak dira estatu kideetan gizarte-zerbitzuen eskuragarritasuna, irisgarritasuna eta eskuragarritasuna bultzatzeko. Hala ere, ENILEk sortu berri duen ebidentziak erakusten du Estatuaren laguntzak paper garrantzitsua duela erakundeen finantzaketan. Adibidez, Saxonia Behereko estatu federatuko irabazi-asmorik gabeko gizarte-erakundeek 20 milioi euro jasotzen dituzte urtean estatuko aurrekontutik.

EBren itunek honela definitzen dituzte Estatuaren laguntzak: enpresei edo elkarteei emandako edozein finantza-abantaila, dela dirulaguntzak, dela maileguak, dela kapital-injekzioak. Estatuaren laguntzak legez kontraktatzat jotzen dira barne-merkatuko lehia mehatxatzen badute. Kasu horietan, Europako Batzordeak ahalmena du estatu kideak emandako finantzaketa berreskuratzea behartzeko. Estatuko laguntzek zerbitzu publikoetarako sarbidea izateko interes publikoa sustatu behar dutelako argudioa erabili da haren praktika juridikoan. ENILEk praktika horrekin jarraitzea eta NBERen CDPDan jasotako irizpideak erabiltzea eskatu du, erakundeei emandako Estatuaren laguntza onargarria den ala ez erabakitzeko.

5. ohar orokorrak ezartzen duenez, "ez da eraiki behar epe luzeko egoitza-erakunde berririk, eta epe luzerako arretarako egoitza-erakunde zaharrenak ez dira berritu behar egoiliarren segurtasun fisiko babesteko premiazkoenak diren neurrietatik harago". Gainera, "estatu alderdiek bermatu behar dute funts publiko edo pribaturik ez gastatzea inolako instituzio edo erakundetxe mota mantentzen, berritzen, ezartzen, eraikitzen edo sortzen". Beraz, NBERen, EBren eta estatu kideen CDPDa betetzeko, bermatu behar dute ez dela funts publikorik bideratuko dibertsitate funtzionala duten pertsonentzat edo beste edozein talderentzat dauden erakunde berrietara.

7. helburua

Bortxazko esterilizazioaren eta sexu-indarkeriaren aurkako lege-babesak indartzea

Genero-indarkeria EBko delituen zerrendan sartzeko ahaleginak bultzatzea. Emakumeen aurkako indarkeriari aurre egiteko zuzentaraua aldatzeko ahaleginak egiteko konpromisoa hartzea. Esterilizazio behartua zigortu egin behar da, eta disidentzian oinarritutako bortxaketaren definizioa ("ez esan nahi du ez") baimenean oinarritutako definizio batekin ordezkatu behar da ("soilik bai esan nahi du"). Harritu egin gintuen ikusteak EBko Kontseiluak uko egin ziola lege-xedapen horiek onartzeari egungo legegintzaldian.

NBEko CDPDren 16. artikulua arabera, estatu alderdiek "desgaitasuna duten pertsonak indarkeriatik eta abusutik babestu beharko dituzte, generoan oinarritutako alderdiak barne". Estatu alderdiek indarkeria eta abusuak eragotziko dituzte, "generoa eta adina kontuan hartzen dituzten laguntza- eta babes-modu egokiak bermatuz". Estatu alderdiek "lege eta politika eraginkorrak ezarriko dituzte, emakume eta haurrengan oinarritutako lege eta politikak barne, pertsona desgaituen aurkako esplotazio, indarkeria eta abusu kasuak identifikatu, ikertu eta, hala dagokionean, epaituak izan daitezen bermatzeko".

EBko Oinarrizko Eskubideen Gutunak ezartzen du pertsona orok duela askatasun eta segurtasun pertsonalerako eskubidea.

Dibertsitate funtzionala dugunok arrisku handiagoa dugu indarkeriaren biktima bihurtzeko. Guztira, % 17k indarkeria jasaten du, dibertsitate funtzionalik gabeko pertsonen % 8ren aldean. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen % 50ek jazarpena jasaten dute. Dibertsitate funtzionala duten emakume eta neskok diskriminazio-modu anitzak eta intersektionalak ditugu aurrez aurre bizitzako eremu guztietan. Aukera gehiago ditugu pertsonen arteko indarkeriari, indarkeria instituzionalari eta egiturazko indarkeriari aurre egiteko. Askotan, indarkeriaren biktimak gara erakunde-inguruneetan. Dibertsitate funtzionala duten emakumeen aurkako indarkeria hainbat modutan ager daiteke, hala nola jazarpena, indarkeria fisikoa eta sexuala, gizakien salerosketa, behartutako kontrazepzioa, abortua eta esterilizazioa.

Pertsona Autisten Europako Kontseiluak egindako ikerketa baten arabera, 10 emakume parte-hartzailetik 8k sexu-indarkeria jasan zuten, eta erdiak behin baino gehiagotan gertatu ziren. Parte hartu zuten 2 emakumetik 1i sexu-abusuak egin zizkiotela ikusi zuten, eta parte hartu zuten 3 emakumetik bati bortxatu egin zutela.

Desgaitasuna duten Pertsonen Eskubideei buruzko Batzordeak sistematikoki kritikatu zituen EBko zenbait herrialde, dibertsitate funtzionala duten emakumeen esterilizazio behartuak ez gelditzeagatik. Alemanian, 2017ko estatistiken arabera, dibertsitate funtzionala duten emakume guztien % 17 esterilizatu egin dira, nazioko emakumeen % 2ren aldean.

Gainera, dibertsitate funtzionala duten emakumeok estigmei eta oztopo espezifikoei aurre egiten diegu indarkeria salatzean eta justiziara jotzean, eta horrek bigarren mailako biktimizazioa dakar. Beraz, funtsezkoa da dibertsitate funtzionala duten biktimei laguntzeko eta babesteko neurri eraginkorrak bermatzea. Horretarako, funtsezkoa da profesionalen prestakuntza eta gaitasunen garapena sustatzea, bereziki poliziena, epaileena eta osasun-arloko profesionalena. Gainera, sexu-hezkuntza emozionala eta integrala finantzatzea eta sustatzea funtsezko alderdiak dira indarkeriari eta estereotipoen hartzeko.

8. helburua

Tutoretza- eta kokatze-aginduen mugaz gaindiko onarpena debekatzea

Helduen babesarekin lotutako gaietan, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren eskumenari, lege aplikagarriari, neurrien aitortpenari eta betearazpenari eta lankidetzari buruzko erregelamendu-proposamena erretiratzea. Proposatutako erregelamenduak babes-erregimenen eta aginduen aitortpena sortuko luke, dibertsitate funtzionala duten pertsonak mugen bidez instituzionalizatzeko.

Pertsona helduen babesari buruzko arauketak iraunarazi egingo lituzke gaitasun juridikoa ukatzeko, askatasuna murrizteko eta erakundeak izateko aukera ematen duten legeak, eta, beraz, bateraezina da CDPDrekin. EBk horrelako lege bat onartzea onartezina litzateke. Eurodiputatuei eskatzen diegu konbentzi dezatela Europako Batzordea bere boterea erabil dezan legedi honi buruzko negoziazio guztiei amaiera emateko.

Instituzionalizazio- eta tutoretza-erregimenek ez dute lege-babes gehigarririk behar, baina dibertsitate funtzionala duten pertsona guztiak komunitatean bizi daitezen erabakiak hartzeko eta aukerak emateko laguntzarekin debekatu eta ordezkatu behar dira. Horretarako, biak gehitu behar zaizkio EBko delituen zerrendari. Ondoren, EBren zuzentarau bat hartu beharko litzateke, bi forma horiek debekatzeko.

Aipatutako erregelamendua 2023ko maiatzean proposatu zen, eta arauak ezartzen ditu "pertsona edo helduen ondasunak babesteko neurriak hartzeko eskumena zein estatu kidek duen zehazteko". Erregelamendua "arlotan zibilean, beren ahalmen pertsonalen urritasunagatik edo gutxiegitasunagatik beren interesak babesteko moduan ez dauden adin nagusikoen mugaz gaindiko egoeretako babesari aplikatuko zaio". Babes-neurriek honako hauek har ditzakete barnean: "pertsona edo ondasunak helduaren ardurapean dituen, ordezkatzeko edo laguntzeko duen edozein pertsona edo erakunderen tutoretza, kuradoretza eta antzeko erakundeak, pertsona edo erakunde horren izendapena eta eginkizuna, pertsona edo erakunde hori bera ordezkatzeko edo laguntzeko duen pertsona edo erakundea, eta pertsona heldua establezimendu batean edo babesa eman daitekeen beste leku batean jartzeari buruzko erabakia".

Erregelamenduak neurri horiek mugaz haraindi aitortzea eta betearaztea proposatzen du: "Estatu kide bateko agintariak hartutako neurri bat gainerako estatu kideetan onartuko da, prozedura berezirik behar izan gabe". Gainera, "estatu kide horretan betearazte-indarra duen estatu kide bateko agintariak hartutako neurri batek betearazte-indarra izango du beste estatu kide batean, betearazte-indarra deklaratu beharrik gabe".

NBERen CDPDren 12. artikulua gaitasun juridikoaren murrizketak debekatzen ditu. Estatu alderdiek "aitortu behar dute pertsona desgaituek gaitasun juridikoa dutela, bizitzako alderdi guztietan gainerako baldintza berberetan". Legezko tutoreak izendatu beharrean, estatu alderdiak behartuta daude erabakiak hartzen laguntzeko araubideak sartzera: "Estatu alderdiek neurri egokiak hartuko dituzte, pertsona

desgaituek errazago eskura dezaten beren gaitasun juridikoa gauzatzean behar izan dezaketen laguntza". 14. artikulua askatasunaren murrizketak debekatzen ditu, eta 19. artikulua erakundeak indargabetzea eskatzen du.

9. helburua

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen EBko politiken formulazioan duten parte-hartzea hobetzea

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen gure bizitzetan eragina duten lege eta politiken formulazioan duten parte-hartzea hobetzeko, EBk koprodukzio-ikuspegiari jarraitu behar dio. Horretarako, erabakiak hartzen dituztenak eta dibertsitate funtzionala duten pertsonak bildu eta erabakiak batera hartu behar dituzte, boterea partekatzen duten bitartean. Horrek funtziona dezan, mekanismo iraunkor bat behar dugu, dibertsitate funtzionala duten pertsonen eragiten diguten politikak koproduzitu ahal izatea bermatuko duena.

Beraz, desgaitasun/dibertsitate funtzionalari buruzko kontseilu iraunkor bat sortzea eskatzen dugu, dibertsitate funtzionala duten pertsonen eragiten dieten lege edo politika guztiei buruzko jarrerak hartuko lituzkeena, ekintza-eremu guztietan. Erabateko inklusioa eta ordezkaritza bermatzeko, funtsezkoa da proposatutako EBko desgaitasunaren/dibertsitate funtzionalaren kontseiluak hainbat ikuspegi islatzea dibertsitate funtzionala duten pertsonen komunitatearen barruan, genero-oreka eta beste talde kaltebera batzuen ordezkaritza barne.

EBko 87 milioi pertsona gutxienez desgaitasun-egoeran gaude, dibertsitate funtzionala dugu. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen biztanleriaren zati handi bat ordezkatzeko dugu eta, beraz, merezi dugu entzunak izatea gure bizitzetan eragina duten erabakiak hartzen direnean, "nosotrxei buruzko ezer ez nosotrxik gabe" leloan adierazten den bezala.

NBEko CDPDren arabera, estatu alderdiek "estuki kontsultatu eta aktiboki inplementatu behar dituzte pertsona desgaituak, haur desgaituak barne, haien ordezkaritza-erakundeekin bitartez" Konbentzioarekin lotutako legeria eta politikak garatu eta ezartzeko. 7. Behaketa Orokorrak honela definitzen ditu ordezkaritza-erakundeak: "desgaitasuna duten pertsonen zuzentzen, zuzentzen eta gobernatzen dituzte", eta kide gehienak dibertsitate funtzionala duten pertsonen artean biltzen dira. Parte-hartze hori dibertsitate funtzionala duten pertsonen lotutako gai guztiekin lotutako erabakiak hartzeko prozesu guztietan eta maila guztietan gertatu behar da.

Dibertsitate funtzionaleko/desgaitasuneko esperientzia pertsonalak partekatzen ez dituzten pertsonen askotan zailtasunak izaten dituzte dibertsitate funtzionala duten pertsonen bizitako errealitatea ulertzeko. Dibertsitate funtzionalik ez duten politikak formulatzeaz eta erabakiak hartzeaz arduratzen direnek gutxitan izaten dute gaia ondo ulertzeko aukera. Ulermen falta hori argi eta garbi ikusten da toki-, eskualde-, nazio- eta EB mailan hartutako erabaki askotan. Dibertsitate funtzionala duten pertsonen eta gure ordezkaritza-erakundeek legeak, politikak eta programak koproduzitzen dituztenean, horiek zuzenagoak, kalitate handiagoak eta eraginkorragoak dira dibertsitate funtzionala duten pertsonen bizitza benetan hobetzeko.

10. helburua

Desgaitasunaren/dibertsitate funtzionalaren politika justiziaren eta eskubideen kontu bat da.

Europako Batzordearekin lan egitea Enplegu eta Gizarte Politikako Zuzendaritza Nagusiaren (DG EMPL) dibertsitate funtzionalaren zorroa Justizia eta Kontsumitzaileen Zuzendaritza Nagusiari (DG JUST) helarazteko. Europako

Batzordearen barruan, Justizia eta Kontsumitzaileen Zuzendaritza Nagusia arduratzen da EBko herritarren oinarritzko eskubideekin lotutako politikez. Diskriminazioaren, arrazakeriaren, genero-berdintasunaren, soldata-berdintasunaren, ijito-herriaren integrazioari buruzko ekintzen eta LGBTI berdintasunaren aurkako borroka DG JUSTen zorroaren barruan daude. Adibidez, JUST Zuzendaritza Nagusiak bizitza pertsonalaren eta lan-bizitzaren arteko orekari buruzko zuzentaraua proposatu zuen, guraso-baimenari buruzko gutxieneko arauak txertatzen dituen eta gurasoen eskubideak babesten dituen.

Neurri handi batean, EBren aniztasun funtzionalaren politika NBEren CDPD ezartzean datza. NBEk Europar Batasunak berretsitako itun bakarra izaten jarraitzen du. Dibertsitate funtzionala duten pertsonak Enplegu, Gizarte Gai eta Gizarteratze Zuzendaritza Nagusian jarraitzen dugun bitartean, horrek esan nahi du ez dugula gure eskubideen erabateko babesik.

Eskubideak bermatzea justizia da, eta egunero egin behar da justizia. Justizia betearazteko baliabideek eskuragarri egon behar dute. Dibertsitate funtzionala duten pertsonak espero dugu gizarteak gure eskubideak egunero errespetatzea eta EBk NBEren CDPD estatu kide guztietan ezartzea. Beraz, EBren dibertsitate funtzionalaren politika justiziaren eta oinarritzko eskubideen gaia da, ez soilik enpleguaren eta gizarte-gaien arlokoa.

11. helburua

Desgaitasuna duten pertsonen eskubideen babesa bermatzea bidaiari gisa hegazkinez bidaiatzen dugunean

Sakon berrikustea Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 1170/2006 Erregelamendua, dibertsitate funtzionala eta mugikortasun murriztua duten pertsonen eskubideei buruzkoa, hegazkinez bidaiatzen dugunean.

Dibertsitate funtzionala duten pertsonentzat, zaila da hegazkinez bidaiatzea, diskriminazioari eta umiliazioari aurre egin behar baitiegu. Maizegi, hegazkin-konpainiek ukatu egiten dute ontziratzea. Gurpil-aulkiak erabiltzen dituztenentzat, batez ere gurpil-aulki motordunak erabiltzen ditugunentzat, oso garestia izan daiteke hegazkinez bidaiatzea, askotan gurpil-aulki kaltetuak itzultzen dizkigutelako. Horrek beste arazo bat sortzen du: helmugan mugikortasunik gabe geratzea. Oraingoz, airelineek ez dute gurpil-aulki hautsien erantzukizunik beren gain hartzen, eta ez dute ahaleginik egiten hegaldian ekipo hori modu seguruan gordetzeko. Nahiz eta airelineak aldeztu aurretik jakinarazi duen gurpil-aulki bat dagoela garraiatzeko. Langileak askotan ez daude batere prestatuta, eta denbora asko behar dute karga eta biltegiatzea egiteko. Kasu askotan, tripulazioak jakinarazi du bidaiariz betetako kabina osoa atzeratu egin dela, dibertsitate funtzionala duen pertsona guztien aurrean eserita dagoela. Gainera, ziurgabetasuna dago, aireontzirako irisgarritasunari eta laguntza-gailuei buruzko segurtasun-arauei buruzko informaziorik ez dagoelako.

Dibertsitate funtzionala duten eta garraiorako sarbidean eskubide-berdintasuna eskatzen dugun pertsonok (airekoak, trenak, autobusak eta autobusak edo itsas garraioa) NBEko CDPDk babesten gaitu, eta bizitza independentearen zutabeetako bat dira. Konbentzioaren 5. artikulua estatu alderdiak behartzen ditu "desgaitasun-arrazoiengatik bereizkeria oro debekatzera eta arrazoi guztiengatik bereizkeriaren aurkako babes juridiko berdina eta eraginkorra bermatzera". "Estatu alderdiek neurri egokiak hartuko dituzte zentzuzko egokitzapenak emango direla bermatzeko".

Dibertsitate funtzionala duten pertsonen eta mugikortasun murriztua duten pertsonen bidaia-eskubideei buruzko erregulazioak eragotzi egin behar du ontziratzea ukatzea dibertsitate funtzionala dela-eta. Diskriminazio-kasuetan, beharrezkoa da konpentsazio-prozedura azkarrak eta bidezkoak egotea. Airelineek nahitaez bermatu behar dute mugikortasun-ekipoek eta laguntza-gailuek erabateko konpentsazioa jasoko dutela kalteen edo galeren kasuan. Airelineek konpentsazio bat ukatzen dutenean, neurriak betearazteko botere nahikoa duen betearazpen-erakunde nazional bat egon behar da.